

A hagyományok cselekvő tisztelete

A Zápor utcai iskola felhívása

A régi mondás: „habent sua fata libelli” (a könyveknek saját sorsuk van) — látszólag élettelen tárgyakra is érvényes. Jó részük túléli alkotóját, megrendelőjét, „kalandozásainak” sorát még csak ezután kezdi, és mire eljut egy-egy múzeum védő-óvó öröklétébe, annyi kézen megfordul, hogy csak azt sajnálhatjuk, miért is nem szólal meg.

Ezekkel a gondolatokkal jártam végig az óbudai Zápor utcai általános iskola folyosóit, két elsősztályos készsleges kalauzolás mellett. Az igazgató irodáját keresve szólítottam meg őket, ám nem érték be pusztán eligazítással; közben iskolájuk büszkeségét, az előcsarnokban és a folyosókon sorakozó tárlókat is megmutogatták, a lokálpatrióta öntudattal nyomban bizalmat ébresztve iskolájuk nevelési módszere iránt.

Az „iskolamúzeum” viszont elkápráztatott, nehéz róla a lelkesedés felsőfokai nélkül beszélni. Mert összeszedtek ezek a gyerekek mindent, amiben csak gyönyörködni, amit csak megcsodálni lehet: régi pénzeket, szerszámokat, dragonyos kardot, kétszáz esztendő s tűzoltó sisakot, tűzcsapot, mángorlót, kézi-hajtású 150 éves mosógépet, céhjelvényeket, ódon utcatáblákat s még régibb utcalámpákat, lószerszámot és evőszközt, konyha- és patikafelszerelést, az első munkásegyletek egyikének alapítóit ábrázoló csoportképeket, ősi óbudai család fényképalbumát, ijesztő méretű kapuzárat, gyógyvizes palackot, 48-as honvéd borotvakészletét, időtlen idők óta porladó öreg ezermester unokájának remekbe készített játéktűzhelyét, kis bútorait, és még sok mindent, többek közt rusztikus egyszerűségükben különlegesen szép cserépedényeket.

Vörös Károly igazgatótól értesülök a gyűjtemény — s mellesleg az iskola — történetéről.

Még csak most lesz 10 esztendő az iskola, még sincs tapasztalatok nélkül. Az első fél évben sok gondot okoztak a város min-

den tájáról összefutott gyerekek. Óbuda szanálása és újjáépítése sajnos az emberi érdekeknek — és a közlekedés érdekeinek — figyelembe vétele nélkül történt. A régi óbudaiak seregét a város más részeibe sodorta az átépítés szele, a felépült új házakba viszont „idegeneket” röpített, akik ugyanúgy siratták elhagyott kerületüket (s nemcsak az érzelmek jogán, de az ilymódon közlekedésre pazarolt napi 2—3 óra miatt is, lévén munkahelyük régi lakásuk közelében) — és csupán „alvóvárosnak” tekintették az újat.

A gyerekeket tehát kétszeresen sújtotta a költözés: nemcsak régi barátait, kedves játszóhelyeiket veszítették el, de csökent szüleik velük töltött ideje is. Valahogy össze kellett hozni, közösségbe olvasztani a sok kis morcos idegent és felébrésztetni bennük az új otthon iránti vonalmat.

A helyismereti szakkör kincskeresői

Erre látszott célravezető kísérletnek a helyismereti szakkör. (Hogy mennyire az volt, s még inkább lett — az utóbb derült ki.)

Szerencsére a jeles kezdeményezéshez kellőképpen megszálott történelemtanár is akadt a testületben, Sinkó Lászlóné személyében.

A helyismereti szakkör nevelési céllal jött létre, az idők során azonban túlnőtt ezen a kereten, várostörténeti és országos művelődéstörténeti szempontból is mérhetetlenül hasznosnak bizonyult.

Ki hitte volna, hogy Óbuda bontása során ma épp úgy veszendőbe menjenek régi értékek, mint évtizedekkel ezelőtt, amikor a régi Tabánra sújtott le a csákány? Pedig a Tabánra csak a csákány sújtott, s a helyén park maradt, ami a földbe került, még felbukkanhat. De Óbudára óriásgépek jöttek, kezelőik római koponyákkal futballoztak, utóbb

magas házak épültek a letarolt kicsik helyébe, ami ott földbe került, az ott is marad.

A Zápor utcai helyismereti szakkör azonban menti a menthető. Az igazgató elkéri a tanácstól a szanálendő házak címét, a gyerekek felkeresik a lakókat, s megkérdezik, mit adnának oda, mit nem tudnak az új lakásba vinni? Így gyűlnek a tárgyak. Van aki könnyen adja. Más csak munkáért. A mángorlóért pl. egy kislány egy évig vásárolt a tulajdonos részére. A kapuzárat egy ötödikes fiú hetekig tartó munkával szedte ki a rommá vált kapuból. Az anyag gyűlik, alapját képezi majd az óbudai várostörténeti múzeumnak. Megőrzéséről, leltározásáról, tisztogatásáról addig egy másik szakkör, az iparművészeti gondoskodik. Tárlókat a Néprajzi Múzeum kölcsönözött.

Segítőtársak kerestetnek!

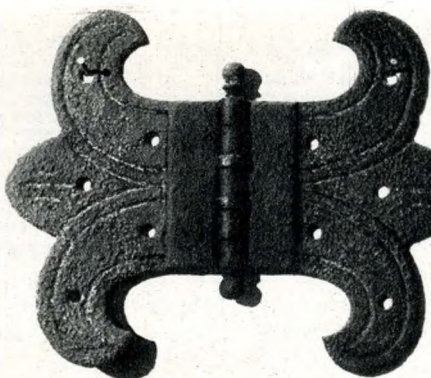
Az igazgató megkért, adjam tudtára, akinek csak lehet: az anyag gazdag — nemsokára Békásmegyert bontása is elkezdődik, joggal gyanítható, hogy római emlékekben bővelkedik —, minden erejük megfeszítésével sem tudnak valamennyi érték megmentésére törekedni. Segítséget kérnek! Bármelyik fővárosi iskola társulhat, amit találnak, az övék lesz, vihetik, csak ne hagyják elpusztulni!

Az igazi lokálpatrióta hangja szól: mindegy, kié lesz, csak megmaradjon! Íme az üzenet, bár felfigyelnének rá.

A nevelési célt teljes mértékben elérték. A tanulók közösséggé szerveződtek a romantikus „régész” munkában; szabadidejük boldog órái fűződnek padlások, pincék kutatásához; öntudatuk megnőtt, ők a kerület „fontos emberei”, tekintélyük van a felnőttek előtt. Megbecsült óbudai lakosok. Honos „pionírok” immár. Aki most érkezik, könnyen asszimilálódik. Közben szépérvük is csiszolódott, ezt egyébként kiváló rajztanáruk is munkálja, mégpedig a régóta és annyiszor sürge-

Kapu-pánt

Gyermektűzhely

Csigó László felvételei

tett „tantárgyi koncentráció” segítségével: vetítettképes művészettörténeti előadásait a kor zenéje kíséri lemezről, majd néhány vers — így válik a többféle művészeti ágban megnyilvánuló stílus értékelhetővé és könnyen felismerhetővé.

Pár évvel ezelőtt, amikor a Szépművészeti Múzeum pályázatokat hirdetett, a bíráló bizottság nem győzött csodálkozni azon, hogy az első-második díjakat (szám szerint 12-t) mind egyetlen iskola diákjai viszik el. Mi lehet annak az iskolának a titka? — kérdezte az igazgatóhoz intézett gratuláló levél.

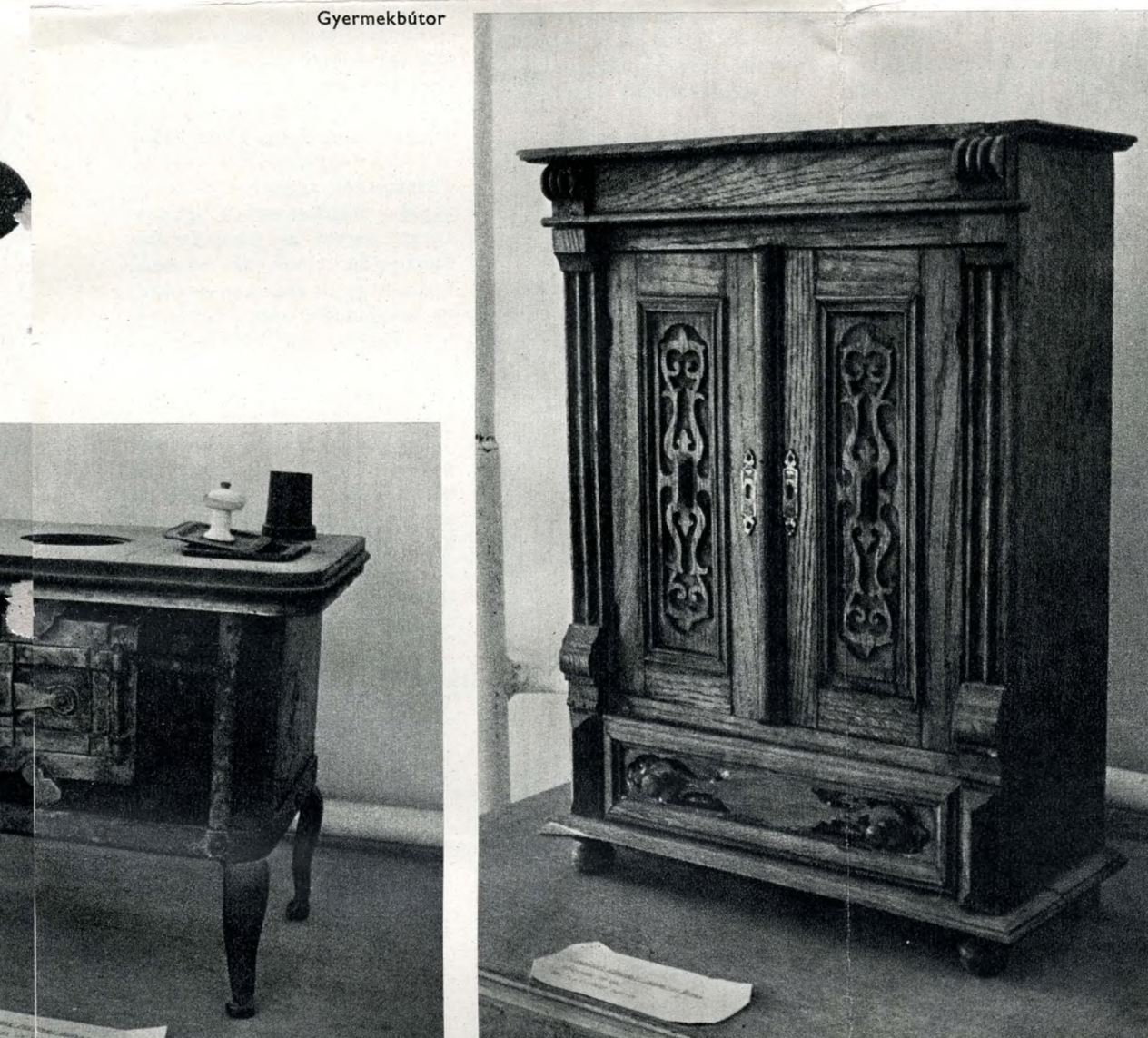
Mindenkiben szunnyad valami

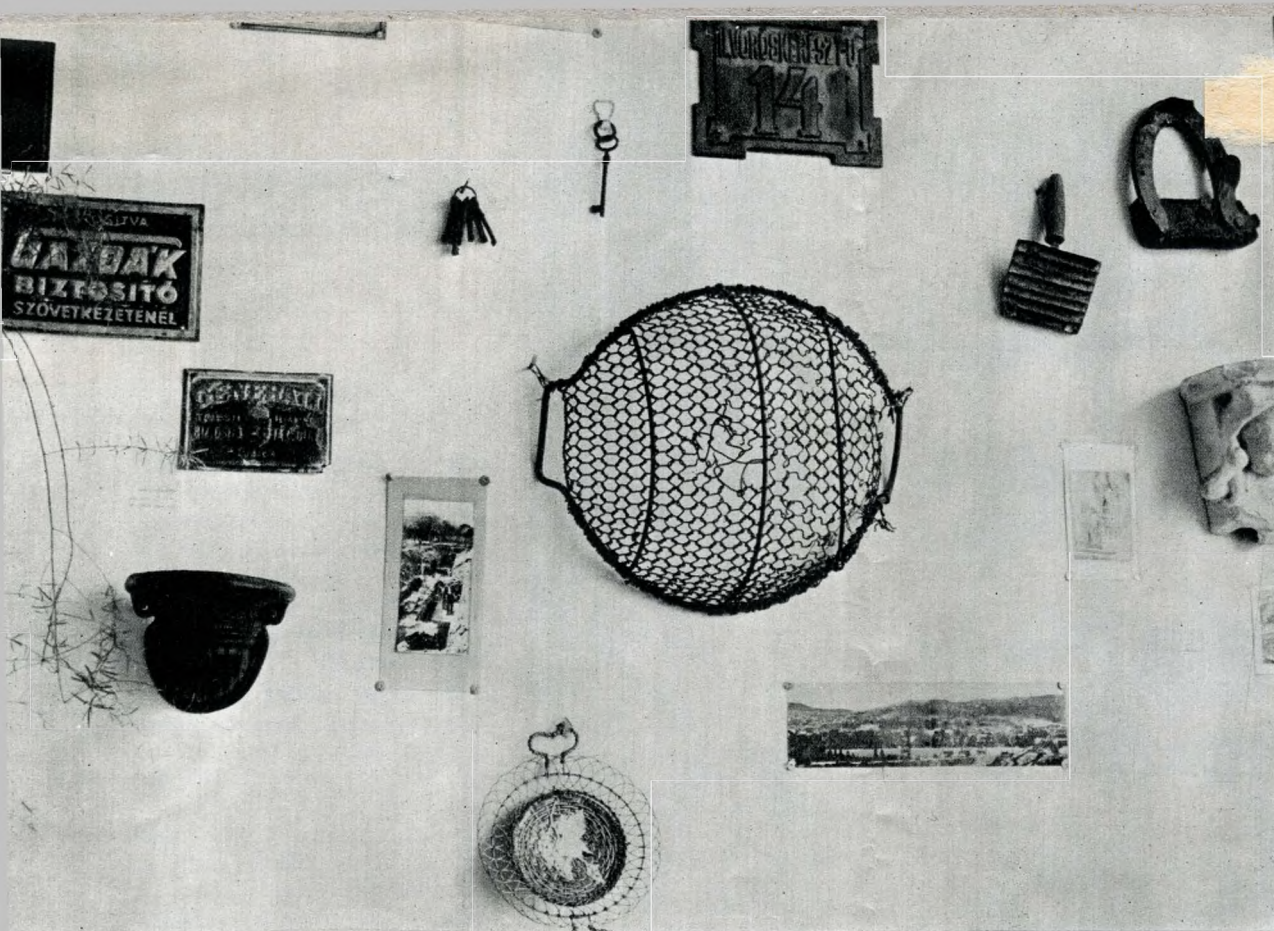
Egyetlen titka van. Nem buktatással, intővel, zord szigorral kormányozzák, hanem az egyéni érdeklődés fölkelésével. Föltételezve, hogy mindenkiben szunnyad valami. Azt a „valamit” kell mozgásba hozni, megtalálni, hogy ki, hol, miben jeleskedhet, s ha rátalált, szárnyakat adni neki. Akkor már szereti az iskolát, s ha szereti, megerőlteti magát a számára kevésbé szívdobogató órákon is.

Mert választék akad. Vannak francia tagozatos osztályok: harmadiktól tanítják itt a francia nyelvet, audio-vizuális módszerrel, képpel, magnóval, lemezzel. A tagozatos gyerekek a francia napközibe járnak, ahol a felügyelő tanárok is franciaszakosok, és délután is Baudelaire ékes nyelvén folyik a társalgás. Nyáron a Balaton mellett folytatják, a „francia táborban”. Aki innen kikerül, az akár Párizsban is tanulhatna tovább. Éppen itt a nagy gond: nincs náluk olyan gimnázium, amely ezekre a jó nyelvtudású gyerekekre építene. Akárhová mennek, két évig őket az unalom, mert előlről kezdenek mindent. Majd az új gimnázium! De ez még nem vigasz a most végző gyerekeknek, mert ők már nem részesülnek előnyeiből. A szomszédban hamarosan fölépülő Martos Flóra gimnáziummal ugyanis majd lehetővé válik a nyelvi-tantervi kooperáció.

A korai nyelvtanítás előnyös, a szellemi képességeket fejlesztő

Gyermekbútor

Két részlet a kiállítás anyagából

hatása megmutatkozik az orosz nyelv tanításánál is: a régi tanulók egymás után jönnek megköszönni az általános iskolától kapott hozományt. A gimnáziumokban ugyanis négy évig „élnek” abból az orosz tudásból, amit a Zápor utcából hoztak.

Egésznapos tanítás, ötnapos munkahét terve

Az új gimnázium a sportélet terén is nagy reményeket ébreszt. A „Zápor”-nak tornaterme, kitűnő sportpályája van, amelyet hetenként kétszer felnőttek (régii tanítványok, egykori és mostani szülők) is hasz-

nálhatnak. Szabad a pálya, jöhet a verseny: ki helyezi magasabba a mércét, apa vagy a fia? Melyik kosárlabda csapat jobb, a lányoké vagy az édesanyáké? Mondanunk sem kell, mennyi nevelési előny ered ebből — és nemcsak testnevelési! Ám ha meglesz a „Martos”, uszoda is épül. Meg a szaktárgyi kabineteket is közösen használhatják, közös központi könyvtárak, klubtermük is lehet. 12 osztályos iskolává fognak majd össze, szervezeti egyesítés nélkül is. Az talán modernebb és ésszerűbb építkezésű lesz; a „Zápor” építészeti szempontból még ugyancsak hagyományos — modernné a 42 tagú

tantestület eleven szelleme teszi. Az ideai tanévben már hét új tantermet építettek hozzá, mert a régi épületet egyszerűen kinőtte — de az új megoldásoktól (eltolható falakkal tanterem-nagyobbítás, hogy a tanári előadást a párhuzamos osztályok egyszerre hallhassák, apró munkaszobák a tananyag kiscsoportos feldolgozására, a kabinetek mellett dolgozó fülke a szaktanár számára stb.) még messze van.

Az igazgató már kidolgozta az egésznapos (iskolaotthonos) tanítás tervét, mégpedig ötnapos munkahétre. Nagyon szeretné kipróbálni. Meggyőződése, hogy

a tanulóknak kell a szülőkkel töltött szabad szombat, még akkor is, ha akkor az anyák házi munkát végeznek. Elvégre manuális teendők közepette is lehet beszélgetni, a „gyerekekkel való foglalkozás” nem valami ölbetett kézzel végzendő feladat, a házi munkát is tanulni kell, s végül semmi sem köt olyan jól össze szülőt és gyermeket, mint ha „munkatársi” kapcsolat van közöttük.

Igen, a családi élet fontosságára, erősítésére mindig gondol. Az egésznapos oktatást is úgy oldja meg tervében, hogy 4 órakor hazamehessenek a tanulók. Úgy kell tanítani, hogy minél kevesebb legyen a lecke, hogy az órán már elsajátítható a tudnivalókat, és a gyakorlásra is maradjon idő. De azért jó volna, ha a szülők az „egésznapos tanulók” munkáját is figyelemmel kísérhetnék. (Sajnos, a félnapos tanításban résztvevőket se nagyon figyelik.) Nem kikérdezés, ellenőrzés végett, hanem hogy az éppen tanult dolgok is beleszövődjenek az otthoni beszélgetésekbe. De ehhez a tankönyvek ismerete is kell. Mindenképpen előnyös lenne két tankönyvgarnitúra: egy otthon, egy az iskolában, hogy ne görbüljön a táskák súlya alatt szegény gyermek háta.

Iskolák közt láncszem

Vörös Károly igazgató gondossága, humanitása, örökös töprengése rendkívül vonzó. Bizonyára ez okozza, hogy az első fecskék, a legrégibb diákok, akik ma már egyetemisták, visszavisszatérnek segíteni: ki egészségügyi előadást tart, ki arborétumot tervez az iskolakertbe. Tanárjelölt is van, aki bejelentette, hogy itt szeretne tanítani, ha befogadnák, mint a tantestület „Benjáminját”. Hogyne fogadnák, mikor ők nevelték, s azóta is rajta tartották a szemüket.

Íme, milyen kiváló eredményeket érhet el egy vadonatúj iskola, amely pedig nélkülözi az alma mater hagyományait, a régi kapcsolatok, szokások kötőerejét. Ám mennyi régen is bevált, századokon át istápolat tapasztalat nyert formát újításaiban!

Az igazgató a 450 éves pápai gimnázium neveltje. Így élnek hát tovább, nem falakban, hanem emberekben századok haladó hagyományai, így teremt egy öreg iskola egykori diákja kitűnő újat, egészen más talajon.

A Zápor utca nevének friss tavasz-íze jó termést ígér.

Bozóky Éva

